1. Β ΒΙΡΓΙΛΙΟΥ ΑΙΝΕΙΑΔΑ

Μέσο: . . . . . ΘΕΣΣΑΛΙΑ ΒΟΛΟΥ
Ημ. Έκδοσης: . . .25/10/2020 Ημ. Αποδελτίωσης: . . .26/10/2020
Σελίδα: 20

Innews AE - Αποδελτίωση Τύπου - http://www.innews.gr

• ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

Β' Βιργιλίου Αινειάδα

ΤΟΥ
ΓΙΑΝΝΗ Δ. ΠΑΤΡΙΚΟΥ

Κατά το παρελθόν έτος 2019, εκδόθηκε και κυκλοφορήθηκε από το Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης (ΜΙΕΤ), το μεγαλοπρεπέστερο έπος της λατινικής λογοτεχνίας «Αινειάδα», που συνέθεσε ο Πόπλιος Βιργίλιος Μάρων (70-19 π.Χ.), ένας από τους σημαντικότερους ποιητές της παγκόσμιας λογοτεχνίας. Ο τόμος σχ. 14Χ21 εκ. αριθμεί 490 σελ., είναι χαρτόδετος και περιέχει Πρόλογο, Προλεγόμενα, Μετάφραση και Σχόλια του Θεοδώρου Παπαγγελή (Θ.Π.) διακεκριμένου καθηγητού της Λατινικής Φιλολογίας του ΑΠΘ, δρος του Κέιμπριτζ και από το 2013 τακτικού μέλους της Ακαδημίας Αθηνών, ο οποίος αφιερώνει το σπουδαίο αυτό επιστημονικό πόνημα «Στη μνήμη του πατέρα του».

Στον Πρόλογο του βιβλίου ο Θ.Π. αναφέρει σχετικά: «Οι δύο διασημότερες έμμετρες αφηγήσεις της «Χρυσής εποχής» της λατινικής λογοτεχνίας είναι η «Αινειάδα» του Βιργιλίου και οι «Μεταμορφώσεις» του Οβιδίου (43 π.Χ.-17 μ.Χ.). Τεχνικά και οι δύο ανήκουν στο είδος «έπος», αλλά η πρώτη αναλαμβάνει να στήσει μνημείο για τον άνδρα που έχει ως αποστολή να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις της μελλοντικής Ρώμης, η δεύτερη διατίθεται ως ένα είδος έμμετρης μυθολογικής εγκυκλοπαίδειας, όπου μοιραία περισσεύουν ελληνικά ονόματα, πρόσωπα και πράγματα... Συμβαίνει ο υπογραφόμενος να έχει αντιμετωπίσει τη μεταφραστική πρόκληση της Α ι ν ε ι ά δ ο ς, αφού προηγουμένως είχε θητεύσει μεταφραστικά στις Μ ε τ α μ ο ρ φ ώ σ ε ι ς.

Ευσύνοπτα, αφ' ενός, υπογραμμίζει την ανωτερότητα της Αινειάδας και αφ' ετέρου μάς καθιστά κοινωνούς του σκεπτικού για τον τρόπο της ερμηνευτικής του προσπάθειας, ενώ, παράλληλα, μας γνωρίζει πως στην πολύμοχθο αυτή εργασία «είχε αλλεπάλληλες συζητήσεις» με τον αείμνηστο Δημήτρη Μαρωνίτη (1929-2016) περιώνυμο καθηγητή κλασικής Φιλολογίας ΑΠΘ, μεταφραστή αρχαίων Ελλήνων Συγγραφέων, κριτικό Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, δοκιμιογράφο, και με τον άλλο επίσης, σπουδαίο καθηγητή αρχαίας Κλασικής Φιλολογίας του ΕΚΠΑ, μεταφραστή αρχαίων κλασικών κειμένων, ποιητή Γιώργη Γιατρομανωλάκη, συνάμα, δε, με τη μετάφραση της Αινειάδος εκφράζει με συγκίνηση «εκπλήρωση μικρού μέρους μεγάλου χρέους» προς τον αείμνηστο Άρθουρ Γκάυ Λη (1915-2005) καθηγητή του στο Κέιμπριτζ, «ανεκτίμητο φίλο που ήταν ταυτόχρονα ένας από τους πιο αισθαντικούς αναγνώστες και μεταφραστές της λατινικής ποίησης».

Ακολουθούν τα «Προλεγόμενα στην Αινειάδα», όπου ο συγγραφέας με υποδειγματική επιστημονική εμβρίθεια προβαίνει σε πολυοπτική θεώρηση και ερμηνεία του όλου έπους του Βιργιλίου, ξεκινώντας από το ιστορικό πλαίσιο συνθέσεως της Αινειάδας (περίοδος αυτοκράτορος Αυγούστου (31 π.Χ. - 14 μ.Χ.)) και αναφερόμενος στη διαδρομή εξελίξεως της ρωμαϊκής λογοτεχνίας και στ' άλλα έργα του Βιργιλίου: Γ ε ω ρ γ ι κ ά, διδακτικό έπος, που θυμίζει τα «Έργα και Ημέραι» του Ησιόδου, και παρέχει συμβουλές για την καλλιέργεια δημητριακών, για την αμπελουργία, την κτηνοτροφία, μελισσοκομία και τα «Β ο υ κ ο λ ι κ ά, Ε κ λ ο γ έ ς», δέκα ποιήματα συντεθέντα με επίδραση από τα «Ειδύλλια» του Θεοκρίτου και την Αλεξανδρινή ποίηση.

Στη συνέχεια καταχωρίζεται περιληπτικά, κατά βιβλίο, το περιεχόμενο της Αινειάδας που διαιρείται σε δώδεκα (I-XII) βιβλία 9.596 στίχων.

Ο αναγνώστης εύκολα διακρίνει έντονη την επίδραση του Ομήρου στον Βιργίλιο και σημειώνεται ότι οι μελετητές του έπους της Αινειάδας εντοπίζουν την επίδραση της Ομηρικής «Οδύσσειας» στα έξι πρώτα βιβλία της Αινειάδας, ενώ στα υπόλοιπα έξι βιβλία την επίδραση της Ιλιάδας.

Σύμφωνα με το περιεχόμενο της Αινειάδας, ο Αινείας μετά την άλωση του Ιλίου και της Τροίας από τους Αχαιούς Έλληνες φεύγει έχοντας στους ώμους του τον πατέρα του Αγχίση και τα αγάλματα των Εφεστίων θεών, κρατώντας από το χέρι τον γιο του Ασκάνιο, ενώ η σύζυγός του Κρέουσα, κόρη του Πριάμου, ακολουθεί, αλλά στον συνωστισμό του πλήθους κατά τη φυγή χάνεται.

Με περιπετειώδη διάπλου του Αιγαίου, έχοντας βοηθό τον Ποσειδώνα, φθάνει στην Καρχηδόνα, όπου βασιλεύει η Διδώ, προσφυγοπούλα από την Τύρο της Φοινίκης, που τον φιλοξενεί θαυμάζοντάς τον και τον παρακαλεί να της αφηγηθεί τα πάθη του (Βιβλ. Ι). Ο Αινείας διηγείται την με το τέχνασμα του Δούρειου Ίππου άλωση του Ίλιου, την τραγική τύχη του βασιλιά Πριάμου, τον χαμό της Κρέουσας και την αναγκαστική φυγή του από την πατρίδα (Βιβλ. ΙΙ). Στο Βιβλ. ΙΙΙ οι φυγάδες Τρώες με τον Αινεία, φθάνουν στη Θράκη κι απ' εκεί στη Δήλο, όπου με χρησμό ο Απόλλων τούς συμβουλεύει να ζητήσουν την «αρχαία μητέρα» τους, Κρήτη. Απ' εκεί με πολλές περιπέτειες μέσω Βουθρωτού Ηπείρου, όπου τους υποδέχεται η Ανδρομάχη, σύζυγος του πρωτοπαληκαριού της Τροίας Έκτορα, κι ο μάντις Έλενος. Με χρησμό αυτού διέρχονται τα στενά Σκύλλας και Χάρυβδης και φθάνουν στο νησί των Κυκλώπων, την Ορτυγία. Εδώ αποθνήσκει ο Αγχίσης και καταλήγουν στην Καρχηδόνα.

Στο IV Βιβλ. περιγράφεται το ερωτικό πάθος της Διδούς προς τον Αινεία. Η ευτυχία του ζεύγους είναι σύντομη, διότι έρχεται ο Ερμής από τον Όλυμπο υπενθυμίζοντας στον Αινεία πως ο τελικός του προορισμός είναι η Ιταλία.

Αυτός παρά τις παρακλήσεις της Διδούς να μη φύγει, αναχωρεί με τον τρωικό στόλο κι αυτή αυτοκτονεί, αφού καταράσθηκε τους «άπιστους» Τρώες.

Ο Αινείας στο V Βιβλ. επιστρέφει στη Σικελία κι ορίζει αγώνες στη μνήμη του πατέρα του Αγχίση, ιδρύει την πόλη Ακέστη, όπου άφησε τις γυναίκες και τους ανήμπορους κι ο ίδιος συνεχίζει το ταξίδι του για την Ιταλία.

Στο VI Βιβλ. φθάνει στην Κύμη Ιταλίας, όπου συναντά τη μάντισσα Σίβυλλα που τον συνοδεύει στο ταξίδι του στον Άδη, συναντούν τον Χάροντα, τον Κέρβερο και συνομιλούν με αγαπημένους νεκρούς, κυρίως, με τον Αγχίση και τη Διδώ στην οποία προσπαθεί να δικαιολογήσει τη συμπεριφορά του εγκαταλείποντάς την, αιτία της αυτοκτονίας της, αλλ' αυτή παραμένει βλοσυρή και σιωπηλή.

Στα VII - XII Βιβλία περιγράφονται οι δραματικοί αγώνες του Αινεία για επικράτηση στο Λάτιο, όπου τον υποδέχεται ο βασιλιάς Λατίνος θεωρώντας τον ως απεσταλμένο των Θεών, ο οποίος νικά τα αμυνθέντα εντόπια φύλα με τελική κατάληξη ο Αινείας και οι Τρώες να κυριαρχήσουν στην Ιταλία, αλλά το όνομα της Τροίας έπαυσε να ζει και από τις στάχτες της γεννήθηκε η Ρώμη.

Στα Προλεγόμενα ο συγγραφέας Θ.Π. προβαίνει σε συγκρίσεις μεταξύ ηρώων της Αινειάδας, της Ιλιάδας και Οδύσσειας γράφοντας σχετικά: «Ο Αχιλλέας είναι «γρήγορος στα πόδια» και ο Οδυσσέας «πολύτροπος» (πολυμήχανος), ο Αινείας είναι σταθερά και απαρέγκλιτα pius (ευσεβής απέναντι στους Θεούς, στοργικός για την οικογένεια και τους συντρόφους του, υπάκουος στα κελεύσματα του Πεπρωμένου) κι αυτό είναι μία από τις επίσημες αρετές που διεκδικούν οι Ρωμαίοι για το πατροπαράδοτο συλλογικό ήθος «mos maiorum).

Η αγάπη που δείχνει για τον πατέρα του, ο σεβασμός στη μνήμη του πατέρα του, η ευλαβική διαθεσιμότητα απέναντι στις εκδηλώσεις της θεϊκής εξουσίας, η σχολαστική τήρηση των τελετουργικών εθίμων, αλλά και η ετοιμότητα (που φροντίζει να αναδείξει ο Βιργίλιος) για μεγαλόψυχη και επιεικί συμπεριφορά απέναντι στους εχθρούς του, όλα και το καθένα ξεχωριστά είναι αρετές βγαλμένες κατευθείαν από τη ρωμαϊκή πατριδογνωσία και στο σύνολό τους τον κάνουν ενσάρκωση ενός συλλογικού ήθους».

Ο πανεπιστήμων του νεοελληνικού Διαφωτισμού και διδάσκαλος του Γένους και της Αθωνιάδος Σχολής Αγίου Όρους Ευγένιος Βούλγαρις (1716-1806) εξέδωσε σε τρεις τόμους Α'-Γ' στην Πετρούπολη Ρωσίας μεταξύ 1791-1792 την Αινειάδα σε ομηρίζουσα ελληνική γλώσσα και σε δακτυλικό εξάμετρο.

Μετά την παράθεση πλούσιας βιβλιογραφίας καταχωρίζεται η μετάφραση σε νεοελληνικό ποιητικό λόγο και σε 21σύλλαβο ανομοιοκατάληκτο ιαμβικό στίχο.

Για μια γεύση παραθέτουμε στίχους της αρχής του Βιβλίου Ι της Αινειάδας.

«Τον άντρα και τις μάχες του υμνώ, τον πρόσφυγα που πρώτος απ' την Τροία / στην Ιταλία, σε γιαλό λαβινικό, ορμίστηκε με θέλημα της Μοίρας. / Σκληρές των επουράνιων βουλές, μνησίκακη κι αγριεμένη Ήρα / τον παίδεψαν σε πόντο και στεριά κι ήταν πολλά τα πάθη του πολέμου / μέχρι να χτίσει πόλη και θεούς δικούς του μες στο Λάτιο να στήσει...».

Περισπούδαστη αξιοθαύμαστη εις βάθος ερμηνεία της Βιργιλίου Αινειάδας. Μέγας συγγραφικός επιστημονικός άθλος πραγματοποιήθηκε με πολύ ερευνητικό και πνευματικό ανύστακτο μόχθο από τον καθηγητή Λατινικής Φιλολογίας ΑΠΘ και Ακαδημαϊκό Θεόδωρο Παπαγγελή.

Τον συγχαίρομε εκθύμως για το εξαίρετο πόνημά του και του ευχόμαστε να έχει υγεία, δύναμη, υπομονή και τον άνωθεν φωτισμό, για να συνεχίσει το σπουδαίο επιστημονικό, διδακτικό και συγγραφικό του έργο. Παράλληλα συγχαίρομε εκ βαθέων τον ελλογιμώτατο διευθυντή του Ιδρύματος Διονύση Καψάλη για την έκδοση αυτή ευχόμενοι ολόψυχα ο Θεός να του χαρίζει υγεία κατ' άμφω, δύναμη και διάθεση, για να συνεχίσει με τον ίδιο ώς τώρα ζήλο την αξιομίμητο πνευματική πορεία και προσφορά του ΜΙΕΤ.